

A KÜLFÖLDI KÖLCSÖN.

Ma nemcsak a magyar közéletnek, de a nemzetközi politikának is egyik legfontosabb kérdése a külföldi kölcsön, amelyet a magyar kormány Magyarország pénzügyi és gazdasági talpraállítása érdekében óhajt fölvenni. Az utolsó évek hiábavaló erőfeszítései és próbálkozásai után a magyar kormány feladta a reményt, hogy államháztartásunkat saját erőnkől tudjuk rendbehozni és a magyar korona rohamos esésének láttára elhatározta, hogy Ausztria példáját követve, a jóvátételi bizottságtól, illetve a Népszövetségtől külföldi kölcsön fölvételének engedélyezését kéri. A kormány a kölcsönszerzést tisztán pénzügyi és gazdasági akciónak szánta, azonban mihamar kiderült, hogy a külföldi kölcsönnek úgy bel-, mint külpolitikai szempontból mily nagyjelentőségű vonatkozásai vannak. Kiderült az is, hogy a külföldi kölcsön előfeltétele gyanánt rövid idő alatt mily rendkívüli erőfeszítéseket kell tennünk, talán nagyobbakat, mint ha továbbra is külföldi segítség nélkül próbálkoznánk talpraállani. Sokan vannak most már, akik korántsem lelkesednek a külföldi kölcsönért, sőt azt szükségtelennek, veszedelmekkel teljesnek tartják, míg mások továbbra is egyetlen mentőkötélnek hirdetik, amelyet mindenáron meg kell ragadnunk, ha a valutaválság örvényében elmerülni nem akarunk.

Mindenekelőtt tehát arra a kérdésre kell válaszolnunk, szükség van-e okvetetlenül külföldi kölcsönre, avagy *föltétlen bizonyossággal* meg lehetne oldani az ország gazdasági és pénzügyi talpraállítását anélkül is. Tárnyilagos feleletet erre csak úgy lehet adni, ha előbb megvizsgáljuk Csonka-Magyarországnak mind gazdasági, mind pénzügyi mérlegét.

Ha Csonka-Magyarország gazdasági mérlegét próbáljuk összeállítani és a közelmúlttal összehasonlítani, hamar rájövünk arra a szomorú valóságra, hogy ez a mérleg *a múlthoz képest nagyon megromlott*. Mezőgazdasági termelésünk jelentékenyen kisebb, mint volt ugyancsak e területen a háború előtti években. Hogy miben rejlik ennek az oka: vájjon a földek gyengébb megművelésében, a beruházások elmaradásában, avagy éghajlati viszo-

nyaink kedvezőtlen alakulásában, beható vizsgálódás nélkül nehéz eldönteni. A tényt magát azonban az immár évek óta jelentkező gyengébb termelési eredmények kétségtelenné teszik. Iparunk — bár a háború után örvedetes lendületet vett — igen nagy nehézségekkel küzd a belföldi fogyasztóképesség csökkenése, a szomszéd államok piacainak bizonytalansága és főképen a nyersanyag hiánya miatt. Ez utóbbi tekintetben rá lévén utalva a szomszéd ellenséges államokra, jövője bizonytalan. Kereskedelmünk béklyóba van verve a szomszéd államok elzárkózó politikája következtében és így központi helyzetünk kereskedelmi előnyeit nem tudjuk kihasználni. Nemzeti vagyonunk is nagyot csökkent és leromlott állapotba került a háború és a forradalmak pusztításai következtében.

Ki kell emelni még, hogy a trianoni béke folytán, amely Magyarország szerves és szorosan egymásbafonódó gazdasági szerkezetét darabokra törte, kénytelenek vagyunk *egész gazdasági életünket új alapokra fektetni, átépítéseket, átcsoportosításokat véghezvinni*, hogy az összezsugorított és erőforrásaitól megfosztott csonka országunk gazdasága az adott viszonyokhoz hozzá tudjon annyira-amennyire simulni. Ez az újra való kényszerű gazdasági berendezkedés igen jelentékeny erőket von el a közvetlen termelő munkától.

A múlthoz képest tehát kevesebb értéket termelünk a csonka területen és kisebb lett a nemzeti vagyon, nemkülönben nagyot csökkent a gazdasági fejlődés lehetősége is.

Ezzel szemben a szükségletek jelentős mértékben emelkedtek, Csonka-Magyarország lakossága ugyanis jelentékenyen megnövekedett az ideözönlő menekültek százezreivel — többnyire nagyobb igényű intelligens emberrel — és a lakosság természetes szaporodása is újra megindult. Külföldi tartozásaink roppant terhe alatt jelenlegi gazdasági erőnk mellett valósággal roskadozunk és ezeknek a kötelezettségeknek csak abban az esetben tudnánk megfelelni, ha jelentékenyen többet termelnénk, mint amennyit fogyasztunk és így kereskedelmi mérlegünket kedvezőbbé tudnók tenni. De hol vagyunk mi még ettől? Ilyképen a mérleg eredménye az, hogy szükségleteink növekedtek és a fedezet ezzel szemben kisebb lett, azaz gazdasági mérlegünk passzívumot mutat, amelyet csakis úgy tudnánk eltüntetni, ha: 1. vagy életszínvonalunkat jóval lejjebb szállítanók, ami fájdalmas vergődések közepette máris folyamatban van, 2. vagy pedig minden igyekezetünkkel a termelést próbáljuk növelni. Ehhez azonban *igen nagy tőkék szükségesek*. Mi pedig köztudomásúlag lerongyolt állapotunkban tőke tekintetében jóval szegényebbek vagyunk, mint a háború előtt. Pedig akkor is állandóan rászorultunk a külföldi tőkére, mert a legszükségesebb befektetéseinket sem voltunk képesek saját erőnk-

ből foganatosítani. Ha tehát azt akarjuk, hogy gazdasági talpraállásunk ne csigalassúsággal és bizonytalan léptekkel történjék, nyilvánvalóan kénytelenek vagyunk a külföldi tőkét még sokkal nagyobb mértékben igénybevenni, mint a háború előtt.

Ismeretes továbbá, hogy pénzügyi helyzetünk is mily kritikus, ellenére a roppant erőfeszítéseknek, amelyeket tettünk és a rendkívüli súlyos terheknek, amelyeket vállaltunk. Pénzünk értéke ismételten nagyot zuhant és *a pénz iránti való bizalom hazánkban erősen megrendült*. Ennek következtében gazdasági életünkben súlyos elváltozások és beteges elfajulások jelentkeznek. Minthogy államháztartásunk egyensúlyát helyreállítani nem tudtuk, az infláció réme továbbra is fenyeget. Lehet azt vitatni — és pedig* teljes joggal —, hogy megfelelőbb gazdasági és pénzügyi politika mellett talán nem sülyedtünk volna ilyen mélyre, de azt már aligha fogja garantálni tudni akárki is, hogy mostani beteg állapotunkból, legyengült gazdasági szervezetünk mellett, *a lábra kapott nagyfokú bizalmatlanság közepette*, akármilyen jó pénzügyi és közgazdasági politikával *gyorsan és föltétlen biztossággal* ki tudnánk vergődni. Kísérlet volna ez is a siker sok valószínűségével, de azért eredményre föltétlen biztossággal és azonnal számítani nem lehetne. Ezzel szemben kétségtelen, hogy egy *megfelelő föltételek* mellett nyújtott külföldi kölcsön segítségével az államháztartás deficitjét *azonnal* meg tudjuk szüntetni, a bankóprést rögtön meg tudjuk állítani és az államháztartás egyensúlyát hosszabb időre képesek vagyunk biztosítani. Így hát a pénz belső vásárló erejét és külföldi árfolyamát legfőképpen rontó inflációnak legott véget tudnánk vetni. És külföldi fizetési eszközök birtokában pénzünk külföldi árfolyamát hosszabb időn át is egyszerűen tudnók tartani, még abban az esetben is, ha átmenetileg kedvezőtlen a kereskedelmi, illetve fizetési mérlegünk. Ilyenformán képesek lennénk a magyar koronát föltétlen sikerrel hamarosan és hosszabb időre szólóan stabilizálni, azaz minden nagyobb és nem a reális gazdasági tényezők, hanem a spekuláció által előidézett ingadozástól megóvni. Ezzel pedig a megnyugvás és a bizalom költözne újra lelkünkbe és az egész gazdasági életünk újra szilárd bázisra tudna támaszkodni, a kalkuláció újra lehetővé válnék, a termelő munka és a szolid kereskedelem mihamar lendületet venne.

A külföldi kölcsön jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy segítségével gazdasági életünk kátyúba ragadt szekerét *gyorsan és biztosan* partra tudjuk vonszolni s akkor azután már saját erőnkéből is képesek vagyunk boldogulni. Nem szabad a külföldi kölcsönt csupán összegének nagysága és közvetlen hatása szerint megítélni. Igen nagy annak közvetett haszna is. A külföldi kölcsön segítségével bekövetkező stabilizáció ugyanis külföldi tőké-

ket vonz az országba az állam által fölvetett kölcsönön felül és ezek a tőkék megtermékenyítik gazdasági életünk szikkadt talaját. Föltétlenül helytelen és káros azonban az az álláspont, hogy külföldi kölcsön nélkül *egyáltalán* nem tudnánk kivergődni mostani súlyos helyzetünkől és így *lét vagy nemlét* kérdése ránk nézve a külföldi segítség. Ezt a kishitű álláspontot egy élni akaró nemzetnek elfoglálnia nem szabad, mert a nemzet erői kifogyhatatlannak és koránt sincsenek kimerítve a módozatok, amelyek szerint, csaját erőnkre szorítkozva, a siker reményével próbálkozhatunk. A különbség csak az, hogy külföldi kölcsön nélkül a kivergődés hosszú időbe kerül és megtakarítható nagy erőpazarlással jár, míg annak segítségével az eredmény rövidebb idő alatt és nagyobb biztossággal érhető el.

Nem szabad figyelmen kívül hagyni még azt sem, hogy a külföldi kölcsön révén hosszú időre el tudjuk hessegetni a *bizonytalan nagyságú* jóvátétel rémét, amely különben lidércnyomásként nehezedne egész gazdasági életünkre és esetleg minden erőfeszítésünket szizifuszi munkává tehetné, a jövőbe vetett bizalmunkat, munkakészségünket teljesen aláásná. Ha a külföld nekünk kölcsönt ad, a nemzetközi tőke minden hatalmi tényezőnél messzebbmenő módon fog gondoskodni arról, hogy a kisentente a jóvátétel bizonytalan terhének zsaroló revolverével többé bennünket ne riasztgasson. Sőt a külföldi kölcsön kérdésének fölvetése egyenesen oda vezet, hogy a jóvátétel bizonytalan problémáját is vagy végleg tisztázni kell, vagy pedig a törlesztés idejére a jóvátételek fizetését teljesen föl kell függeszteni. Mindenesetre a mai nyomasztó bizonytalanság helyébe a kétségtelen bizonyosság lép, ami közgazdasági szempontból sokkal előnyösebb.

Szükséges tehát kétségtelenül a külföldi kölcsön mind gazdasági, mind pénzügyi szempontból, nemkülönbén a külföld és a belső bizalmának gyors helyreállítása érdekében. Hogy azután ez a kölcsön *valóban célravezető lesz-e, hasznos lesz-e*, az függ attól, hogy *mi az ellenértéke* ennek az idegen segítségnek, hogy *miképp használjuk* fel és hogy ennek segítségével meg tudjuk-e vetni egy olyan *gazdaságpénzügyi*) politika alapjait, amely a partra húzott kocsi már nem engedi többé a kátyúba visszasülyedni.

A föltételek tehát rendkívül fontosak, mert ezek döntik el, vajjon az *orvosság nem lesz-e rosszabb, mint maga a betegség?* Fájdalom, az eddig nyilvánosságra került két jegyzőkönyvnek és a Népszövetség pénzügyi bizottsága jelentésének tartalmából kitűnőleg nemcsak pénzügyi föltételekkel kell számot vetnünk, de politikai és gazdasági kikötésekkel is, vagy legalább is a külföldi kölcsön ily kihasználására irányuló törekvésekkel.

A kölcsön a pénzpiac mai helyzete mellett kétségtelenül nem lesz olcsó és emellett *rövid idő alatt* vissza kell azt fizetnünk.

Tehát pénzügyileg mindenesetre igen súlyos megterhelését jelenti közgazdasági életünknek és államháztartásunknak. A nagy áldozatot azonban meg fogja nekünk érni abban az esetben, ha a külföldi kölcsön csakugyan partra húz bennünket és megadja a lehetőségét annak, hogy gazdasági erőnket szilárd alapon teljesen kifejtthessük.

A tervezett szigorú ellenőrzése költségvetésünknek szabad mozgásunkat kétségtelenül erősen korlátozza, káros hatású beavatkozásokra nyújt alapot állami életünk minden vonatkozásába és így szuverenitásunkat érzékenyen érinti. Emellett kaput nyit a belügyeinkbe való politikai irányú beavatkozásokra is, ha nem is nyíltan avagy közvetlenül, de leplezetten és kerülő utakon, amint ezt a kisentente vezető férfiainak ismételt nyilatkozata világosan mutatja. Ez a suba alatt történő befolyásolása politikai életünknek még sokkal nagyobb veszedelmekkel járhat, mint a nyílt beavatkozás. Attól azonban nem lehet tartani — bár az októbristák és szociáldemokraták ezt nagyon szeretik hirdetni —, hogy az entente a kölcsön fejében az októbristákat avagy a szociáldemokratákat, avagy egyéb radikális forradalmi elemeket fog a nyakunkra ültetni. Ez lehet a Benesék követelése, avagy titkos célja, de a kölcsönt adó pénzpiac részéről legfőljebb a negatív föltételek között szerepelhet, amint erre az osztrák kölcsön körül törtétekből föltétlenül következtetni lehet. Mert afelől nem lehet kétség, hogy a pénzükre óvatosan vigyázó kapitalisták Batthyány Tivadar sokszor megénekelt szakállára, Pikler vagy Rothenstein szélsőszociáldemokrata képviselők, avagy Veér Imre köztársasági bajnok girójára egy papírfillérnyi kölcsönt sem adnak. Ha csak a legkisebb kilátás volna is arra, hogy az a forradalmi társaság, amely oly szakavatottan és sikeresen készítette elő a magyarországi bolsevizmust, még egyszer uralomra juthat hazánkban, az óvatos pénzpiac azonnal bezárná orrunk előtt pánccszekrényeit. Aki tehát a kölcsönnel kapcsolatban akár a belföldön, akár a külföldön az emigránsok, az októberi forradalmárok visszahozatalát és a szélső elemeknek a magyar belpolitikában való térfoglalását követeli, az tulajdonképen a kölcsönt komolyan nem akarja, hanem ellenkezőleg azt elgáncsolni óhajtja. Benesék és itthoni szövetségeseiknek a kölcsönbe kapaszkodó, nagyon is átlátszó politikai taktikázását tehát könnyű visszaverni, de mindenesetre a kormánynak és a közvéleménynek egyaránt nagyon éberem kell őrködni afelett, hogy a kölcsön leple alatt ellenségeink ne fonhassanak belpolitikai hurkot a nyakunk köré.

Kevesebb szó esik a kölcsön esetleges gazdasági föltételeiről és az is, ami esik, egyelőre inkább burkolt formában, szelidképű jótanácsok alakjában jelentkezik. Pedig erre nagyon jó lesz vigyázni, mert ezen a téren adhatjuk meg leginkább az árát a

külföldi kölcsönnek és itt vannak elrejtve a legsúlyosabb és a legveszedelmesebb ellenkövetelései a kölcsönnek. Tudvalevő, hogy Benesék kezdettől fogva mindent elkövettek a kölcsön elgáncsolására. Most azonban, amidőn látják erőfeszítésük esetleges sikeretelenségét, a kölcsön merev ellenzésével kezdenek felhagyni és kerülő úton próbálják vagy elgáncsolni, vagy pedig igyekeznek abból maguknak minél nagyobb hasznot húzni, illetve annak kapcsán nekünk minél nagyobb károkat okozni. Ismeretes Csehországnak az a követelése, hogy iparcikkei előtt nyissuk meg korlátlanul határainkat és hagyjunk fel iparunk fejlesztésével. Támogatja a cseh követeléseket a nagyentente ama törekvése, amely az oktalanul szétroncsolt dunavölgyi monarchiát legalább gazdaságilag szeretné helyreállítani. Ebben a szorosabb gazdasági kapcsolatban a nagyentente nekünk a nyerstermelő *agrárállam* alacsonyabbrendű szerepét szánja, amely hivatva lenne elsősorban Csehországot és azután Német-Ausztriát nyerstermékekkel ellátni és egyben ez országok ipari fölöslegei számára biztos piacul szolgálni. Csehországgal és Ausztriával szoros gazdasági kapcsolatba belekényszerítve, helyzetünk még sokkal gyarmatibb lenne, mint a volt monarchia keretében. Hogy ennek *szociális* és *gazdasági* szempontból, nemkülönbön *kulturális* tekintetben micsoda sülyedés lenne a következménye, azt nem szükséges bővebben fejtegetnünk. Ez olyan *capitis diminutio* lenne, amelyet semmiféle külföldi kölcsön kedvéért magunkkal szemben elkövetnünk nem szabad. Mi szívesen lépünk szorosabb gazdasági kapcsolatba az utódállamokkal, de csak *mindannyival egyidejűleg*, hogy ne csak mi váljunk piaccá, de a mi iparunk és kereskedelmünk is piacokat nyerjen kelet felé. Ily formában ez a szorosabb kapcsolat mind gazdasági, mint nemzeti szempontból reánk nézve csak előnyös lenne. A csehek esetleges *egyoldalú gazdasági* követeléseit tehát — bármennyire támogassa is azokat a nagyentente — a leghatározottabban vissza kell utasítanunk, annál is inkább — és ez álláspontunknak igen nagy erőssége —, mert iparunk tönkretétele lehetetlenné tenné gazdasági megerősödésünket, sőt olyan gazdasági és szociális krízisbe kergetne, amely *a kölcsön visszafizetését a legkomolyabban veszélyeztetné*.

Amint látjuk tehát, a külföldi kölcsön a különböző föltételek veszedelmes szirtjei között vezet el és az út mérges tövisekkel van kirakva. Nagyon kell vigyáznunk, hogy túlságos drága árat ne fizessünk érte, mert akkor cseberből vederbe jutunk.

A kölcsön hasznossága szempontjából nagyfontosságú az is, hogy azt mire és hogyan használjuk föl, mert ettől függ, hogy tartós módon szanálóan fog-e hatni, avagy tisztán időlegesen enyhítő injekció lesz, amely után fájdalmaink csak még nagyobbakká válnak. A magyar kormány mintegy 650 millió aranykorona kül-

földi kölcsön föl vételét tervezte. Ebből elsősorban államháztartásunk egyensúlyának hosszabb időre való biztosítása vált volna lehetségessé, de maradt volna még jelentékeny összeg beruházásokra is, amelyekkel állami üzemünket jövedelmezővé tudtuk volna tenni és egyben gazdasági életünk föllendülésének általános előfeltételeit is megteremthettük volna (talajjavítás, vízlecsapolás, csatornázás, erdősítés, útépités, lakóházak építése stb.). Ismeretes azonban, hogy a Népszövetség pénzügyi bizottsága csupán 250 millió aranykorona kölcsön folyósítását hozta javaslatba, még pedig *kizárólag* arra a célra, hogy a magyar *államháztartás egyensúlya* két és fél évre föltétlenül biztosíttassék, hogy így a magyar pénzügyi kormányzat módjában legyen ezen kéméleti idő alatt megfelelő adóztatási intézkedésekkel az államháztartás rendjének végleges biztosítása. Fájdalom tehát, a külföldi kölcsön segítségével csupán az államháztartás *mechanikus* egyensúlyának helyreállítását tudjuk elérni, de ezt is csak úgy, ha magunk is rendkívüli erőfeszítéseket teszünk, ellenben külföldi kölcsönt közvetlenül az állam nem kap arra a célra, hogy a magyar gazdasági életet lendületbe hozva, az államháztartás egyensúlyát organikus alapon szilárdan megteremtse. Remélhető azonban, hogy a magyar magángazdaságnak sikerülni fog a külföldi tőkét bekapcsolni életrevaló vállalatainkba, mihelyt pénzünk értékének megszilárdítása valóra válik. E tekintetben Ausztria példája reménykeltő. Ismeretes ugyanis, hogy a szanalási akcióval párhuzamosan Ausztriában megindult a külföldi tőke érdeklődése az osztrák ipari papirosok iránt, amelyeknek árfolyama stabil korona mellett is rövidesen átlagban ötszörösre emelkedett.

Nincs kizárva az sem, hogy a magyar állam a pénzügyi kölcsönön kívül később még egy beruházási kölcsönt is fog kapni. Ha sem ez, sem a külföldi tőke érdeklődése magángazdasági vállalataink iránt be nem következik, tehát gazdaságilag nem tudjuk erőteljesen alátámasztani a pénzügyi szanalási munkálatát, félni lehet attól, hogy a külföldi kölcsön elfogytával államháztartásunk újra zavarokba juthat. Mindenesetre törekednünk kell bevételeink tervszerű fokozásával és kiadásaink csökkentésével arra, hogy a külföldi kölcsönt a két és félévi deficit — úgy, amint ezt a tervezet számításba vette — föl ne eméssze és így abból a későbbi időkre is maradjon. Időközben helyre kell állítanunk a belföldön is az állampapírok iránt megrendült bizalmat, hogy szükség esetén kölcsönt tudjunk fölvenni a belföldön is.

Sokan voltak, különösen a kölcsön eszméjének fölvetése idején, akik a külföldi kölcsönt csodaszernek hitték, amely minden bajunkat egymagában és egycsapásra meggyógyítani képes és minékünk semmi mást nem kell tennünk, csak a kölcsönt elfogadnunk. Ez a keleti kényelmünkből folyó optimizmus teljesen

tevesnek bizonyult és ma már mindenki tisztában van azzal, hogy a külföldi kölcsön, amelynek összege oly csekélyre zsugorodott össze és amely így a megoldásra váró feladatok tömegéhez képest vajmi jelentéktelen, önmagában véve nem képes a gyökeres szanálás létrehozására. A kölcsön által nyújtott kétségtelenül értékes támogatás mellett föltétlenül szükség van saját erőink minél teljesebb megfeszítésére és egy *konceptiózus, szerves gazdaságpénzügyi program alapján való tervszerű* munkálkodásra, ha a pénzügyi és gazdasági életünket újra szilárd alapokra kívánjuk fektetni, amely azután lehetővé teszi majd, hogy a kölcsön elfogy tavai saját lábunkon tudjunk tovább járni.

Az eddigi egyoldalú fiskális pénzügyi politikát, amely főképpen a nem éppen szerencsés adópolitikában merült ki, föl kell hogy váltsa egy gazdaságpénzügyi politika, amely nem csupán az államháztartás egyensúlyának mechanikus helyreállítását tűzi ki feladatául, hanem az infláció, a pénz értékcsökkenése következtében beteggé vált gazdasági életünk tervszerű gyógyítását is programjába veszi, hiszen enélkül az államháztartás egyensúlyát is csak átmenetileg lehet helyreállítani.

Ne feledjük, hogy a papírpénz stabilizálásától még nagyon hosszú út vezet a régi jó pénzhez: a rövidlejáratú hitelek útján forgalomba bocsátott aranyértékű utalványhoz és így a papírpénz értékének stabilitása — bár automatikusan bizonyára jótékonyan fog hatni az egész gazdasági szervezetre — a betegségeket *meg* nem fogja szüntetni.

Szükség lesz tehát többek között *megfelelő hitelpolitikára*, amely tönkretett államhitelünket — a múltak nagy bűneinek reparálásával — különösen a belföldön újra talpraállítja és ezzel a modern adóztatásnak egyik legmegfelelőbb, a termelő tőkét leginkább kímélő eszközét adja vissza a pénzügyi kormányzat kezébe. A magánhitelt is a valorizáció szilárd alapjára kell helyeznünk, ha a takarékossgot fejleszteni, a tőkeképződést előmozdítani és a megrendült bizalmat pénzünk iránt tőkéletesen helyreállítani akarjuk. Ma már a falusi bakter is tisztában van azzal, hogy a legnagyobb fedezet sem ér egy fabatkát sem, ha a kölcsön vagy betét értékében (jószágvásárló erejében) lehetőleg *megrögzítve* nincsen, és ha — bár formailag azonos —, de vásárló erő, jószágérték tekintetében változó pénzjegyben is visszafizethető. Vegyen erről tudomást a pénzügyi kormányzat is és vonja le az ebből önként adódó következtetéseket.

A termelés és a takarékos fogyasztás szempontjai által irányított export- és importpolitika szintén sokat tehet gazdasági megerősödésünkre, kereskedelmi mérlegünk megjavítására és így pénzünk külföldi árfolyamának megszilárdítására.

Döntő fontosságú a többtermelés előmozdítása és a keres-

kedelem föllendítése egyrészt az útbanálló akadályok elhárításával, másrészt céltudatos, irányító és támogató intézkedésekkel.

Adópolitikánkat is az adott helyzethez kell szabni. Amíg a véglegesen stabil pénz révén gazdasági életünk teljesen egyensúlyba nem jön, hasztalan próbálkozunk kivetésszerű személyi jövedelmi- és vagyonadókkal. Ezek nem sokat hoznak a konyhára a folyton ingadozó jövedelmek és vagyonok mellett nagy igazságtalanságokra vezetnek és kivetésük, valamint behajtásuk óriási tisztviselő-apparátust igényel. Ehelyett egyelőre az *egyszerűbb* adóztatási formákhoz kell visszatérnünk, már a pénzügyi adminisztráció roppant terhének csökkentése érdekében is. Vissza kell térnünk a hozadéki, fogyasztási, a forgalmi adókra, illetékekre, vámokra és adórendszerünknek súlypontját ezekre kell helyezni. Törekednünk kell régi adóinknál lehetőleg az aranyparitás-elérésére, amire bennünket a szanalási programm amúgyis kötelez. Ez azonban korántsem jelent nagyobb közterhet a mostaninál, amidőn a közvetlenül fizetett köztartozások átlagos összege egy főre csupán 25 aranykorona a békebeli 50 koronával szemben, mert közvetve: az infláció és a különböző elárúsítási és kiviteli korlátozások útján az egyesek jóval erősebben vannak megadóztatva, mintsem gondolnák. Az adóteher tehát nem lenne nagyobb, csak az adóztatás válnék az egész vonalon *közvetlenné* és *nyílttá*. Ne próbálkozzunk új adónemekkel, hanem igyekezzünk javítani és tökéletesen végrehajtani a már meglévőket. Szüntessük meg az adóztatás terén jelentkező kaotikus állapotot és jogbizonytalanságot, amely a hirtelenül készült törvények és rendeletek természetes következménye. A gazdasági élet igen súlyos terhet arányos és igazságos adóztatás, valamint pénzügyi jogbiztonság mellett könnyebben visel el, mint a látszólag kisebb adóterhet igazságtalanságokkal és jogbizonytalansággal súlyosbítva. Likvidálni kell továbbá, még engedmények árán is, a régi adótartozásokat, hogy az adminisztráció egész erejét a folyó adóztatásra fordíthassa. Nem az adókulcsok emelése eredményez több bevételt, hanem a jó végrehajtás, a pénzügyi adminisztráció tökéletessége.

A kiadások apasztását nagy mértékben szolgálná a személyzeti kiadások csökkentése. De ez csak úgy vihető keresztül, ha gyökeres *szervezeti* változtatásokat teszünk, azaz megszüntetjük a túlzott centralizációt, a cél nélkül való aktagyártást és visszadjuk a minisztériumokat igazi hivatásuknak, tehát nem adminisztráltatunk velük végső fokon apró-cseprő konkrét ügyeket, hanem a minisztériumokat rendeltetésüknek megfelelően kormányzati feladatok ellátására szervezzük át. Feladatkörüket a gazdasági és a pénzügyi politika irányítására, a törvények és rendeletek szakavatott és gondos készítésére, elvi kérdések eldönté-

sére, a közigazgatás általános irányítására és a helyszínén való ismételt szigorú ellenőrzésére kell szorítani, a tulajdonképeni adminisztrációt pedig az alsó és középfokú hatóságokra kell bízni.

*

A külföldi kölcsön végcélja tulajdonképen pénzünk stabilitása az államháztartás egyensúlyának helyreállítása, illetve a bankóprés beszüntetése útján. Hiba volna azonban, az osztrák példát követve, a külföldi, kölcsön nyújtotta külföldi fizetési eszközöket és az önálló jegybank aranyértékeit arra használni fel, hogy *papírpénzünk* értékviszonyát a külföldi nemes pénzekhez *megmerekítsük*. Ez *látszatstabilitást* eredményezne csak, amely esetleg ellentétben állhat a forgalomban lévő pénzjegy mennyiségével, a kereskedelmi és a fizetési mérleggel, a pénz belső vásárlóerejével és így csupán *mesterséges rögzítést* jelentene, amely rövidesen felborulhat, mihelyt elfogy a külföldi kölcsön és nem tudunk többé ennek mankójára támaszkodni. A külföldi fizetési eszközöket inkább arra használjuk fel, hogy pénzünk külföldi árfolyamától minden *mesterséges spekulatív* befolyást távol tartunk és így annak kialakulására csupán a *reális* gazdasági tényezők hatását engedjük meg. A korona nagyobb arányú és a spekuláció érdekeit szolgáló kilengéseit meg kell akadályozni, különben pedig hagyni kell, hogy a korona lefelé és *fölfelé* egyaránt hullámozza, találja meg azt a természetes színvonalat, ahol *aztán* szilárdan megállhat.

Ajtay József.